

УДК 133.2:17.023.31

DOI: https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-101-2_1-197-209

ДУХОВНЕ ПРОБУДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ, УМОВИ ТА ЧИННИКИ

Т. Г. Тюріна

ORCID 0000-0001-9421-9350

У статті розкрито поняття «духовне пробудження» особистості, використовуючи християнський, духовно-філософський, ноосферний і науковий підходи.

Представлено авторське визначення цього поняття, де духовно пробуджена людина трактується як особистість з космопланетарним рівнем свідомості, носій духовності і духовних знань, активно діюча інформаційно-енергетична одиниця Всесвіту, через яку транслюються духовні космічні енергії. Головне призначення духовно пробудженої людини – одухотворяти світ, привносити у життя людства красу і гармонію, любов і добро, мир і істину, сприяючи його еволюції. Духовний саморозвиток, духовне зростання є вищим смислом її життя.

Розглянуто образи духовно пробудженої людини та їх характерні особливості у творчості видатних вчених: філософів, психологів ХХ–ХХІ століття (А. Маслоу, М. Савчина, послідовників вчення В. Вернадського).

Охарактеризовано умови, які сприяють духовному пробудженню особистості: духовний спосіб життя; пріоритет духовних цінностей; вміння керувати своїми емоціями, почуттями, думками, поведінкою; стійка самодисципліна; позитивна налаштованість особистості, установка на творчість, гармонізацію взаємостосунків зі світом; усвідомлене прагнення до духовного саморозвитку, самовдосконалення; духовно-моральний, особистісний, соціальний рівні зрілості; високий духовно-моральний і духовно-естетичний рівні розвитку; просвітлена свідомість, досягнення стану внутрішньої гармонії через молитву, медитацію та інші духовні практики.

Визначено чинники духовного пробудження особистості: класична музика, література, поезія, мистецтво, спілкування з людьми високого духовного рівня, інформаційно-енергетична взаємодія з літературою духовного спрямування тощо.

Ключові слова: *духовне пробудження особистості, умови та чинники, образ духовно пробудженої людини.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Проблема духовного пробудження людини була і є однією із найважливіших на протязі усієї історії людства, оскільки від цього залежатиме і духовна еволюція як окремої людини, так і духовний прогрес суспільства, рівень гуманізації та напрям розвитку, тобто майбутнє нашої цивілізації загалом. Дослідженню питання духовного пробудження особистості присвятили свої праці як християнські богослови (Григорій Богослов, Макарій Великий, Григорій Палама та ін.), представники духовно-філософської науки (М. і О. Реріхи, Д. Андреев, Р. Штайнер та ін.), так і відомі зарубіжні (М. Альварес, Р. Ассаджоліо, А. Маслоу, С. Тейлор, П. Шафер та ін.) і вітчизняні вчені (Г. Шевченко, Е. Помиткін, М. Савчин, І. Бех, О. Базалук та інші). У своїх дослідженнях вони розкривають зміст та сутність поняття «духовне пробудження» особистості, розглядають характерні ознаки та психологічні властивості духовно пробудженої людини, висвітлюють чинники, що сприяють її духовному пробудженню.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Незважаючи на великий інтерес багатьох вчених до проблеми духовного пробудження особистості, питання християнського, духовно-філософського, ноосферного підходів до її визначення та характеристики, на наш погляд, не є висвітленим у достатній мірі в сучасній науковій літературі.

Мета статті – розкрити поняття «духовно пробуджена особистість», шляхи та чинники цього процесу, використовуючи різноманітні підходи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Проблема духовного пробудження (освячення, просвітлення) людини є надзвичайно актуальною у наш час, який, з одного боку, характеризується занепадом духовності у переважної більшості маси людей, а з іншого – великим інтересом у певної частини людства до цієї проблеми. Дослідженням цього питання займалися представники богослов'я, духовно-філософських учень, видатні науковці минулого і сучасності.

Християнське віровчення трактує «духовне пробудження» («освячення», «просвітлення», «прозріння») як стан Божественного Одкровення, духовної Любові, Божу Благодать, стан, який вводить людину в «сокровенні таємниці Божі», наповнює її «співприсутністю Духа», і вона стає «співприсутником Божого ества». На цьому етапі людина відчуває і розуміє, що вона, як казав св. Григорій Богослов, є «Христове дихання» (Флоровский, 2003, с.152).

У стані духовного пробудження душа людини, за твердженням св. Макарія Великого, «...стає світлом, радістю, любов'ю, милосердям,

благістю і добротою»(Св. Макарий Великий, 2004, с. 227). У контексті християнського вчення, духовне пробудження – це переродження людини за допомогою Св. Духа: здобуття Духа Святого.

Духовне пробудження (осяяння, просвітлення, прозріння) є можливим лише за умови повного душевного очищення людини, коли її Просвітлена Душа наблизилася до Духа і з'єдналася з Ним у єдине ціле.

Згідно з християнським віровченням, для досягнення благодатного переродження, духовного пробудження особистих зусиль з боку самої людини недостатньо: потрібна благодать Святого Духа, яку посилає Бог. Так, за вченням Григорія Палами, духовне пробудження, дія благодаті, Божественного одкровення завжди здійснюється через синергетичну взаємодію із зустрічними зусиллями (молитвою) самої людини, спрямованою на з'єднання з Богом. Людина повинна сама, своїми добрими справами брати участь у своєму спасінні та сприяти сходженню на неї Божественної благодаті (Сильницький, 1995, с. 249-271).

Отже, згідно з християнським віровченням, духовне пробудження (просвітлення, осяяння, прозріння) – це особливий духовно-душевний Благодатний стан віруючої людини, за якого вона відчуває в собі Дух Божий, Його силу і енергію життя, це духовно-енергетичне наближення до Бога, Богопізнання, особистісне Богоспількування через молитву. Саме через таку духовно пробуджену особу Господь розмовляє з людиною і людством.

Духовно-філософські вчення (Жива Етика, теософія та інш.) тісно взаємопов'язують процес духовного пробудження, просвітлення людини з досягненням нею відповідного духовного рівня, що і обумовлює розкриття і функціонування центрів (органів) її Вищої свідомості (чакр). Розкриття і функціонування духовних центрів надає людині можливість сприйняття Вищих космічних духовних енергій, які й обумовлюють її благодатне перетворення. За вченням Живой Етики, духовне пробудження людини у сучасну епоху є неможливим без зв'язку з духовними енергіями космосу.

Питанням духовного пробудження людини присвятили свої праці такі зарубіжні науковці, як М. Альварес, Р. Ассаджоліо, А. Маслоу, С. Тейлор, П. Шафер та ін.

Цю проблему досліджують і такі відомі українські вчені, як Г. Шевченко, Е. Помиткін, М. Савчин, І. Бех, О. Базалук та ін.

У своїй праці «Стрибок: Психологія духовного пробудження» / «The Leap. The psychology of Spiritual awakening» С. Тейлор (2017) зазначає, що у багатьох сенсах духовно пробуджений стан у людини є «вищим режимом її функціонування» (с. 36-37). Людина по-іншому сприймає світ: більш глибоко і різнопланово, яскравіше і усвідомленіше. Вона перестає відчувати свою незавершеність або відірваність від світу. Саме для такої людини стає

характерним фундаментальне почуття рівноваги і цілісності. Вона не зациклена на собі, в неї пробуджуються милосердя, альтруїзм, готовність до самопожертви.

Він розглядає духовне пробудження як набуття стабільного стану внутрішнього спокою, відчуття єдності і гармонії з собою і навколишнім світом в поєднанні зі щирою любов'ю до всіх людей і готовністю безкорисливо служити їм. Дослідник зазначає, що у процесі духовного пробудження відбуваються серйозні зміни в душі, психіці людини, змінюється система цінностей і цілей, погляди людини на світ і її ставлення до світу, її суб'єктивний досвід, розвивається глобальне світосприйняття. Важливою є думка С. Тейлора про те, що в свідомості духовно пробудженої людини відбуваються духовні зміни, що породжує відчуття благополуччя, ясності сприйняття і почуття зв'язку зі світом. Пробудження духовності передбачає подолання розриву між індивідуумом і світом. У людини з пробудженої духовністю з'являється промениста духовна енергія, чиста сяюча свідомість.

Духовне пробудження, з погляду С. Тейлора, – це перехід до більш високого, всеохоплюючого та гармонійного стану розуму і буття. Для розвитку особистості, як наголошує вчений, вкрай необхідне прагнення до гармонії і єдності, до постійного духовного пробудження. В іншому випадку має місце «разодухотворення світу» і відчуження людини від нього (Тейлор, 2017, с. 26, 27).

Аналогічні міркування зустрічаємо і у сучасних вітчизняних дослідників, за твердженням яких духовне пробудження передбачає докорінну зміну в особистості: системи її поглядів на картину світу, на характер людських взаємин, на життєву позицію, на світосприйняття, світовідчуття, світогляд, на оцінку вчинків з погляду моралі й естетики (Shevchenko, Bezuhla, Antonenko, Safonova, 2021).

Описи переживання вищих духовних станів можна знайти у життєписах не тільки святих подвижників (Макарія Великого, Сергія Радонежського, Франциска Асизького, Серафима Саровського), але й науковців, духовних філософів (Г. Сковороди, М. і О. Реріхів, К. Цюлковського, О. Чижевського, В. Вернадського, І. Єфремова, А. Маслоу, Д. Андрєва та ін.)

Яскраві приклади – характеристики образу духовно пробудженої людини (людини майбутнього) – зустрічаємо у творчості видатних вчених ХХ-ХХІ ст.: А. Маслоу, працях М. Савчина, науковій творчості послідовників вчення про ноосферу В. Вернадського та ін.

А. Маслоу у своїй праці «Нові рубежі людської природи» наводить ОЗНАКИ ЛЮДИНИ НОВОЇ ЕПОХИ, іншими словами «духовно пробудженої людини» (2011):

- притаманність пікових переживань (сміслові «вершини» життя, його екзистенціальна сутність тощо);
- легка, «наднормальна», природна «несвідома» мова буття – поетів, містиків, провидців; мова метафор, музики, мистецтва, невербальних сигналів, екзистенціального «мовчання»;
- здатність до синтетичного чи сакрального пізнання (тобто бачення божественного у звичайних речах і подіях); така людина може довільно сакралізувати будь-що;
- дивовижна усвідомленість і метавмотивованість до Життя, Буття, Краси, Істини, Добра, Єдності;
- можливість упізнавати одне одного майже миттєво, досягнення близькості і взаєморозуміння; ці люди можуть спілкуватися не лише вербально, а й невербально;
- відчуття краси некрасивого у звичному розумінні, уміння перетворити у прекрасне будь-що; нова Людина набагато чутливіша до Краси, швидше за інших відгукується на прекрасне;
- холистичність (цілісність) у ставленні до світу; існування єдиного людства і єдиного Космосу;
- посилення тенденції до синергій – внутрішньопсихічної, між-особистісної, внутрішньокультурної і міжнародної (тобто здатність до спонтанного об'єднання енергій, їх гармонійної сумісності);
- рухоме «Я»; здатність легко змінювати ідентичність;
- здатність викликати інтерес, любов і навіть благоговіння;
- схильність до новаторства, навіть у буденному, звичному; така людина розуміє не тільки те, що уже є в об'єкті, а й те, що ще повинно бути в ньому (потенційно);
- ці люди, хоча й переживають незрівнянно глибше, за звичайну людину екстаз, захоплення, щастя, схильні до космічної, екзистенційної туги через недосконалість людей і обставин, які їх оточують (усвідомлений контраст між реальним і видимим світами надто великий);
- відсутнє переживання власної елітарності з усіма негативними наслідками, яке притаманне простій людині;
- відсутня боязнь бути дивними і здатність упізнавати «диваків» серед звичайних людей;
- співчуття до зла, неухильна боротьба з ним; глибше розуміти (співстраждати) означає бути внутрішньо сильнішим у свідомості;
- люди Нової епохи – це носії талантів, які не є заслугою, а дані зверху, як інструменти для розгортання божественних можливостей; це особливий вид об'єктивності чи самозречення;
- схильність до релігійності у містичних проявах;

- невизначеність, але люди Нової епохи є чимось більшим, ніж просто сильними, вольовими, самоактуалізованими особистостями;
- здатність до пікових переживань яскравості і зачарування життям: краплями дощу, рідкісним забарвленням тваринки, рухом гусениці по листку тощо;
- знижений мотив змінювати дійсність, здатність переживати і поєднуватися з дійсністю;
- постабівалентність, тобто повне прийняття партнера, спонтанна любов та інтерес до нього, дружба і любов від усього серця, вільне вираження почуттів;
- потенціал людяності, розуміння себе й інших, бажання «стати хорошою настількою, наскільки можливо».

М. Савчин (2009; 2001) розглядає «духовно пробуджену людину» в її єдності з буттям, де вона проявляється, стверджується, виражається і розвивається. Він виділяє такі суттєві ознаки «духовно пробудженої людини»:

- перебуваючи на вершині переживань, людина відчуває себе цілісною, інтегрованою, гармонійною, організованою, відповідальною; ця повнота життя зумовлює більшу здатність до творчості, розумової активності, діяльності, любові, відповідальності;
- людина з пробудженою духовністю відчуває себе незалежною від оточення; внутрішній світ для неї стає важливішим за зовнішній, духовний – за матеріальний; людина цікавиться проблемами духовного росту;
- головним стає внутрішній (суб'єктивний) час, а не той, який показує годинник (об'єктивний); внаслідок цього у людини виникає почуття «наповненості» прожитих хвилин, годин, днів, місяців, років;
- чистота внутрішнього світу (Любові, Доброти, Віри) – важливіша за чистоту об'єктивного матеріального світу

Внутрішні духовні закони, за якими живе високодуховна людина, проявляються через трансцендентування, вихід за чуттєві межі («за завісу») і різні прагнення: гармонії, рефлексії (знання, розуміння), духовного розширення (виплеснути себе на світ), єднання зі світом, творення добра тощо.

М. Савчин виділяє такі **інтегральні показники** вияву духовності людини: віра в Бога, в Божу благодать, щира молитва; творення добра, не зла; любов, відкритість до інших людей; внутрішня гармонія; мир з собою та світом, спокій; відсутність негативізму, невротичних станів, психопатії, акцентуації; конструктивність, продуктивність та творчість притаманні її життєдіяльності; мудрість, налаштованість на вічні цінності.

І наостанок, дослідник подає сфери, у яких виявляється «індивідуальний дух пробудженої людини»:

- у житті людини з Богом, що реалізується прагненням до духовного (Вищого, Божественного);

- в любові особистості до світу, до інших людей, у якій реалізується прагнення до: а) розширення свого доброго начала на світ; б) злиття себе зі світом; в) духовного;

- у прагненні людини до: а) гармонії у її внутрішньому світі та зовнішньому оточенні; рефлексії (знання, розуміння себе, своєї діяльності, своїх стосунків тощо);

- у людській творчості, в якій реалізується прагнення до: а) розширення себе на світ (матеріалізація своїх ідей, добрих намірів); б) гармонії, в) духовного життя; г) творення добра (Савчин, 2001).

Ми вважаємо, що духовно пробуджена людина – це людина з ноосферним рівнем свідомості. Це такий стан свідомості, для якого є характерним космопланетарний світогляд, відчуття своєї єдності з усім довколишнім світом: іншими людьми, суспільством, Землею, біосферою, ноосферою, Всесвітом, Духовним Буттям. Ноосферна людина вже досягнула гармонії між власним життям і довкіллям. І тому вона гармонійно співрозвивається з космопланетарним світом, утворюючи з ним коеволюційну співтворчу єдність.

Дослідженню проблеми космопланетарної, ноосферної сутності людини присвятили свої праці М. Бердяєв, К. Вентцель, В. Вернадський, К. Цюлковський, О. Чижевський, П. Т. де Шарден та інші, які розглядали людину як єдність космічної і земної форм життя. Серед вчених II-ї пол. XX-XXI ст. цьому питанню присвятили свої праці А. Акімов, І. Александров, О. Базалук, В. Бех, І. Бех, І. Бондаревич, С. Гроф, Є. Зеленов, В. Казначеев, М. Мамардашвілі, Р. Моуді, С. Подмазін, Е. Спирін, Г. Шипов та інші.

На наш погляд, можна виділити такі характерні, сутнісні ознаки ноосферної (пробудженої) людини:

- цілісне мислення, гармонійна діяльність лівої і правої півкуль головного мозку;

- домінування духовних потреб і цінностей, високих цілей;

- сформовану внутрішню потребу, самомотивацію у сталому духовному самопізнанні, саморозвитку, самовдосконаленні, самовизначенні, самоактуалізації, самореалізації;

- вміння керувати динамікою розвитку своєї особистості і проєктувати своє майбутнє;

- прагнення до особистісної творчої самореалізації на благо світу;

- розуміння ролі і значення духовності у житті й еволюції людини та світу;

– усвідомлення єдності космічного і фізичного світу, органічну інформаційно-енергетичну взаємозалежність земного і космічного життя (О. Чижевський) як єдиного цілого;

– усвідомлення внутрішніх взаємозв'язків єдності внутрішнього і зовнішнього світу; зростання почуття гармонії і гармонійної єдності світу;

– космопланетарний світогляд, в основі якого лежить усвідомлення нерозривної інформаційно-енергетичної єдності Усього Суцього, згідно з яким людина і Всесвіт утворюють Єдиний Світ, в якому людина (мікрокосм) є відтворенням Всесвіту (макрокосму);

– розуміння людиною своєї особистої відповідальності за усе, що відбувається на Землі і в Космосі;

– розуміння, що завдання земного людства, яке є частиною космічного людства, – еволюціонувати, пізнавати, творити (М. Періх);

– усвідомлення, що вищий смисл життя землянина – стати свідомо творчою силою Землі і Всесвіту: вдосконалювати себе і космопланетарний світ на ноосферних, духовних засадах;

– високий рівень розвитку інтуїції (Тюріна, 2017, с. 5-6).

Отже, якщо проаналізувати образ духовно пробудженої людини у творчості видатних мислителів ХХ–ХХІ століття, сучасних науковців, то можна виділити такі найважливіші характерні їм сутнісні ознаки, як відчуття людиною своєї духовної єдності зі світом, прагнення до духовного зростання, духовно-творчої самореалізації, високий рівень розвитку інтуїтивних можливостей,

Як вже зазначалося, істотною ознакою духовно пробудженої людини є високорозвинута духовність, усвідомлене прагнення до духовного зростання.

Духовність людини тісно взаємопов'язують із розкриттям і розвитком Духу людини, який концентрує в собі усе найвище і найкраще, закладене Творцем в людині: здатність до Любові, Добра, Милосердя, Самопосягання, прагнення до Бога, Істини, Краси, Правди.

Ми згодні з думкою І. Ільїна, який розглядав процес духовного зростання як активний процес одухотворення повсякденного життя, втілення принципів добра у життя кожної людини, моральний вибір й життя у відповідності з цим вибором (Ільїн, 1993, с. 237).

Духовне пробудження, прозріння, просвітлення людини – це надзвичайно складний, довготривалий процес, сутнісною ознакою якого є досягнення людиною духовної зрілості, що передбачає особистісну, психологічну, соціальну зрілість, активний процес самотворення у цьому напрямку.

Для духовно-пробудженої людини є характерним життя за духовними принципами, активна співучасть у житті Світу, співзвучність, співтворчість з ним, усвідомлення своєї причетності до життя Всесвіту. Вона відчуває внутрішній взаємозв'язок з усім Суцим, звучить на одній ноті з Духовним Буттям, отримуючи підживлення духовною енергією Всесвіту. Духовно пробуджена людина «живе» у потоці духовної енергії світу, гармонійно взаємодіючи з іншими людьми, суспільством, Землею, біосферою, ноосферою, Всесвітом, Духовним Буттям.

Духовному пробудженню людини сприяють:

- духовно-гуманістична спрямованість особистості та такі її духовно-моральні якості як альтруїзм, діяльна любов і добро, здатність до самопосвячення, цілеспрямованість;
- духовний спосіб життя;
- пріоритет духовних цінностей;
- вміння керувати своїми емоціями, почуттями, думками, поведінкою;
- стійка самодисципліна;
- позитивна налаштованість особистості, установка на творчість, гармонізацію взаємостосунків зі світом;
- усвідомлене прагнення до духовного саморозвитку, самовдосконалення;
- духовно-моральний, особистісний, соціальний рівні зрілості; високий духовно-моральний і духовно-естетичний рівні розвитку, усвідомлене прагнення гармонізувати свій внутрішній і через нього, відповідно, зовнішній світ;
- внутрішня потреба жити у гармонії і красі;
- просвітлена свідомість, досягнення стану внутрішнього спокою, гармонії, рівноваги через молитву, медитацію та інші духовні практики.

До чинників духовного пробудження, на наш погляд, слід віднести: класичну музику, літературу, поезію, мистецтво, спілкування з людьми високого духовного рівня, інформаційно-енергетична взаємодія з літературою духовного спрямування.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Як свідчать результати нашого теоретичного дослідження, духовне пробудження тісно взаємопов'язане із зміною свідомості людини – піднесенням її до духовного космопланетарного рівня. Для духовно пробудженої людини є характерним цілісне сприйняття світу, відчуття духовної єдності з ним, що обумовлено гармонійною діяльністю правої і лівої півкуль головного мозку. Людина такого рівня розвитку відчуває себе невід'ємною органічною частиною світу, глибоку внутрішню

«відповідальність за світ і себе у світі» (М. Бердяєв). Духовно пробуджена людина прагне жити у гармонії з собою і світом, розуміє своє покликання, для неї є характерним усвідомлене устремління до безкорисливого служіння людям і людству заради його еволюції.

Отже, духовно пробуджена людина – це особистість з космопланетарним рівнем свідомості, носій духовності та духовних знань, активно діюча інформаційно-енергетична одиниця Всесвіту, через яку транслюються духовні космічні енергії. Головне призначення духовно пробудженої людини – одухотворити світ, привносити у життя людства красу і гармонію, любов і добро, мир і істину. Духовний саморозвиток, духовне зростання є вищим смыслом її життя.

Людина і світ – це єдина інформаційно-енергетична система. Вдосконалюючись духовно, людина через свою інформаційно-енергетичну (духовно-душевну) складову активно впливає на вдосконалення, одухотворення світу, оскільки є його невід’ємною органічною складовою. **Духовне пробудження людини сприяє духовному пробудженню людства загалом, оскільки вони взаємопов’язані як частка і ціле, як окремий орган і весь організм.**

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у глибокому детальному дослідженні внутрішніх механізмів процесу духовного пробудження особистості, його складових, етапів, чинників та шляхів активації.

Література

1. Ильин И. А. Путь духовного обновления. Основы христианской культуры. Кризис безбожия. *Собрание сочинений*: в 10 томах. Москва : Русская книга, 1993. Т. 1. 480 с.
2. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы. Москва : Смысл, 2011. 425 с.
3. Савчин М. В. Духовний потенціал людини. Івано-Франківськ : Плай, вид-во Прикарпатського ун-ту, 2001. 204 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. у 2 ч. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2009. Ч. 2. 147 с.
5. Святой Макарий Великий Добротолюбие в русском переводе Святителя Феофана Затворника Вышенского: в 5 ти томах. Москва : Издание Сретенского монастыря, 2004. Т. 1. 640 с.
6. Сильницкий Г. Г. (1995). Разум человека по учениям исихастского и схоластического богословия. *Синергия: Проблемы аскетики и мистики Православия* / Под ред. С. С. Хоружего. Москва : ДИДИК. С. 249-271.
7. Тейлор С. Скачок: Психология духовного пробуждения / Пер. с англ. Москва : ООО Книжное издательство «София», 2017. 384 с.
8. Тюріна Т. Г. Виховання духовності студентської молоді у ноосферному вимірі: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 284 с.

9. Флоровский Г. Восточные отцы Церкви. Москва : АСТ, 2003. 640 с.
10. Shevchenko H., Bezuhla M., Antonenko T., Safonova I. Spiritual Awakening of the Personality as key to Spiritual Security in the Context of *Postmodernism. Postmodern Openings*. 2021. 12(1). Pp. 185-200. doi: 10.18662/po/12.1/254 (дата звернення: 10.06.2021).

References

1. Piin, I. A. (1993). Put dukhovnogo obnoveniya. Osnovy khristianskoy kultury. Krizis bezbozhiya [The path of spiritual renewal. Foundations of Christian culture. The crisis of godlessness]. *Sobranie sochineniy*: in 10 vol., Vol. 1, 480. Moscow: Russkaya kniga (rus).
2. Maslou, A. (2011). *Novye rubezhy chelovecheskoy prirody [New frontiers of human nature]*, 425. Moscow: Smysl (rus).
3. Savchyn, M. V. (2001). *Dukhovnyi potentsial liudyny [The spiritual potential of man]*, 204. Ivano-Frankivsk: Play, Publishing House of Precarpathian University(ukr).
4. Savchyn, M. V.(2009). *Zahalna psykholohiya: navch. posib. u 2 ch. [General psychology: textbook in 2 parts.]* (Part 1, 147). Drohobych: Vidrozhennia (ukr).
5. Saint Macarius the Great (2004). *Dobrotolyubie v russkom perevode Svyatitelya Feofana Zatvornika Vyshenskogo: v 5 ti tomah [Philosophy in the Russian translation of St. Theophan the Recluse Vyshensky: in 5 vol.]*. (Vol. 1, 640). Moscow: Izdanie Sretenskogo monastyrya (rus).
6. Silnitskiy, G. G.(1995). Razum cheloveka po ucheniyam isikhastskogo i skhologicheskogo bogosloviya [The human mind according to the teachings of hesychast and scholastic theology]. *Sinerhiya: Problemy asketiki i mistiki Pravoslaviya*, 249-271. S. S. Horuzhyi (ed.). Moscow: DIDIK (rus).
7. Taylor, S. (2017). *Skachok: Pshologiya dukhovnogo probuzhdeniya [Leap: The Psychology of Spiritual Awakening]*, 384. Translation from English. Moscow: Sofiya (rus).
8. Tyurina, T. H. (2017). *Vykhovannia dukhovnosti studentskoi molodi u noosfernomu vymiri: monohrafiya [Education of spirituality of student's youth in noosphere dimension: monograph]*, 284. Lviv: Publishing House of Lviv politekhnics (ukr).
9. Florovskiy, G. (2003). *Vostochnye ottsy Tserkvi [Eastern Fathers of the Church]*, 640. Moscow: AST (rus).
10. Shevchenko, H., Bezuhla, M., Antonenko, T., & Safonova, I. (2021). Spiritual Awakening of the Personality as key to Spiritual Security in the Context of Postmodernism. *Postmodern Openings*, 12(1), 185-200. doi: 10.18662/po/12.1/254 (date of appeal: 10.06.2021) (eng).

ДУХОВНОЕ ПРОБУЖДЕНИЕ ЛИЧНОСТИ: ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ, УСЛОВИЯ И ФАКТОРЫ

Т. Г. Тюрина

В статье раскрыто понятие «духовное пробуждение» личности, используя христианский, духовно-философский, ноосферный и научный подходы.

Представлено авторское определение этого понятия, где духовно пробужденный человек трактуется как личность с космопланетарным уровнем сознания, носитель духовности и духовных знаний, активная информационно-энергетическая единица Вселенной, через которую транслируются духовные космические энергии. Главное назначение духовно пробудившегося человека – одухотворять мир, приносить в жизнь человечества красоту и гармонию, любовь и добро, мир и истину, способствуя его эволюции. Духовное саморазвитие, духовный рост является высшим смыслом его жизни.

Рассмотрены образы духовно пробудившегося человека и их характерные особенности в творчестве выдающихся ученых XX-XXI века (А. Маслоу, М. Савчина, последователей учения В. Вернадского).

Охарактеризованы условия, способствующие духовному пробуждению личности: духовный образ жизни; приоритет духовных ценностей; умение управлять своими эмоциями, чувствами, мыслями, поведением; положительная настроенность личности, установка на творчество, на гармонизацию взаимоотношений с миром; осознанное стремление к духовному саморазвитию, самосовершенствованию; духовно-нравственный, личностный, социальный уровни зрелости; высокий духовно-нравственный и духовно-эстетический уровни развития; просветленное сознание, достижение состояния внутренней гармонии через молитву; медитацию и другие духовные практики.

Представлены факторы духовного пробуждения личности: классическая музыка, литература, поэзия, искусство, общение с людьми высокого духовного уровня, информационно-энергетическое взаимодействие с литературой духовного направления и т.д.

Ключевые слова: *духовное пробуждение личности, условия и факторы, образ духовно пробудившегося человека.*

SPIRITUAL AWAKENING OF THE INDIVIDUAL: CHARACTERISTIC FEATURES, CONDITIONS AND FACTORS

T. H. Tiurina

The article reveals the concept of "spiritual awakening" of the individual, using Christian, spiritual and philosophical, noospheric and scientific approaches.

The author's definition of this concept is presented, in which a spiritually awakened person is interpreted as a person with a cosmoplanetary level of consciousness, a carrier of spirituality, spiritual knowledge, an active information and energy unit of the Universe through which spiritual cosmic energies are transmitted.

The main mission of a spiritually awakened person is to spiritualize the world, to bring beauty and harmony, love and goodness, peace and truth into the life of mankind, contributing to its evolution. Spiritual self-development, spiritual growth is the highest meaning of his life.

The image of a spiritually awakened person in the works of outstanding scientists of the XX-XXI centuries (A. Maslow, M. Savchin, followers of the teachings of V. Vernadsky) and their characteristic psychological features are considered.

The conditions promoting spiritual awakening of the individual are characterized: a spiritual way of life; priority of spiritual values; the ability to manage their emotions, feelings, thoughts, behavior; stable self-discipline; positive orientation of the individual, attitude to creativity, harmonization of relations with the world; conscious desire for spiritual self-development and self-improvement; spiritual, moral, personal and social levels of maturity; high spiritual-moral and spiritual-aesthetic levels of development; enlightened consciousness, achieving a state of internal harmony through prayer, meditation and other spiritual practices.

The factors of spiritual awakening of the personality are identified: classical music, literature, poetry, art, communication with people of high spiritual level, information-energy interaction with spiritual literature, etc.

Key words: *Spiritual awakening of the individual, conditions and factors, the image of a spiritually awakened person.*

Тюріна Тамара Георгіївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна). E-mail: Tamara.H.Tiurina@lpnu.ua

Тюріна Тамара Георгиевна – доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры социологии и социальной работы Национального университета «Львовская политехника» (г. Львов, Украина). E-mail: Tamara.H.Tiurina@lpnu.ua

Tiurina Tamara Heorgiivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Sociology and Social Work, National University "Lviv Politechnics" (Ukraine, Lviv). E-mail: Tamara.H.Tiurina@lpnu.ua